

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod: 2 Ebrill 2019
Aelod Cabinet: Y Cynghorydd Gareth Thomas
Swyddog Cyswllt: Garem P Jackson
Rhif Ffôn Cyswllt: 01286 679089 est 32089
Teitl yr Eitem: ADOLYGU CYFANSODDIAD PWYLLGOR CYNGOR
YMGYNGHOROL SEFYDLOG ADDYSG GREFYDDOL
(CYSAG) GWYNEDD

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

(i) Argymhelliad Adran Addysg a Phwyllgor CYSAG Gwynedd fyddai newid aelodaeth Grŵp A fel a nodir :

- Grŵp A – Cristnogaeth – cadw yn 6
Cynnig gwahodd un cynrychiolydd o'r credoau
Bwdaeth, Islam, Hindwaeth, Iddewiaeth, Siciaeth a'r Dyneiddwyr
- Grŵp B – cynrychiolaeth Athrawon a Phenaethiaid - cadw yn 5
- Grŵp C - Aelodau Etholedig - cadw yn 7
- Cyfetholedig - Pwyllgor CYSAG i gadw'r hawl i gyfethol aelodau
- (3 pleidlais sydd sef 1 i bob Grŵp, nid oes pleidlais gan yr aelodau Cyfetholedig)

(ii) Argymhelliad yr Adran Addysg a Phwyllgor CYSAG Gwynedd fyddai caniatáu cais y Dyneiddwyr i fod yn rhan o Grŵp A ar bwylgor CYSAG Gwynedd

2. Y RHESWM DROS YR ANGEN AM BENDERFYNIAD

- 2.1. Nid yw'r Cyngor wedi ystyried y cyfansoddiad ers 1996.
- 2.2. Mae llythyr y Gweinidog Addysg 03/05/18 yn cadarnhau y gellir penodi cynrychiolwyr o systemau cred anghrefyddol i Grŵp A er mwyn sicrhau bod y CYSAG yn adlewyrchu credoau'r cymunedau a wasanaethant yn llawn, ac er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth bresennol. Mae'r llythyr hwn yn benodol yn disodli paragraff 103 Cylchlythyr 10/94 [Atodiad].
- 2.3. Cais Dyneiddwyr Bangor i ymuno fel aelod/au o Grŵp A ar bwylgor CYSAG Gwynedd.
- 2.4. Wrth ystyried cais Dyneiddwyr i ymuno fel aelod o Grŵp A, mae'n amserol i roi ystyriaeth i gredoau eraill er mwyn rhoi sylw i amrywiath credoau Gwynedd ar bwylgor CYSAG.
- 2.5. Mae angen i'r CYSAG fod yn gynhwysol gan gynnwys amrywiaeth ehangach o draddodiadau crefyddol nag sydd gennym ar hyn o bryd a'r manteision o gael yr amrywiaeth

ehangach hon wrth ddatblygu cwricwlwm addysg grefyddol sy'n paratoi ein pobl ifanc i fod yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd.

3. CYFLWYNIAD AC YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

Cefndir

Mae Deddf Addysg 1996 yn gosod dyletswydd ar yr awdurdod lleol i sefydlu cyngor sefydlog i'w gynghori ar addysg grefyddol.

Swyddogaethau CYSAG

- Cynghori'r Awdurdod Lleol ynghylch addoli mewn ysgolion a'r addysg grefyddol a roddir yn unol â'r maes llafur cytûn, gan gynnwys dulliau addysgu, cyngor ar ddeunyddiau a darparu hyfforddiant i athrawon;
- Ystyried a ddylid argymhell i'r Awdurdod Lleol y dylai ei faes llafur cytûn presennol gael ei adolygu drwy alw Cynhadledd Maes Llafur Cytunedig ['CMLIC'];
- Ystyried ceisiadau gan ysgolion i ddod i benderfyniad (i gael eu heithrio o'r gofyniad i addoli crefyddol fod yn "Gristnogol");
- Adrodd yn ôl i'r Awdurdod Lleol a Llywodraeth Cymru ar ei weithgareddau'n flynyddol.

Aelodaeth CYSAG

Mae'r Ddeddf yn nodi y dylai CYSAG gynnwys cynrychiolwyr o blith y canlynol:

- Grŵp o bersonau i gynrychioli'r enwadau Cristnogol a'r crefyddau eraill hynny sydd, ym marn yr awdurdod, yn cynrychioli prif draddodiadau crefyddol yr ardal ('grŵp A');
- Grŵp o bersonau i gynrychioli'r cymdeithasau athrawon hynny y cred yr awdurdod a ddylai gael eu cynrychioli, o ystyried amgylchiadau'r ardal
- Grŵp o bersonau i gynrychioli'r awdurdod

Dim ond y grwpiau cynrychioladol uchod sydd â'r hawl i bleidleisio, a bydd gan bob grŵp un bleidlais.

Gall y CYSAG ei hun hefyd gyfethol aelodau (ond ni fydd ganddynt bleidlais)

Cylchlythyr 10/94

Yn ogystal â'r ddarpariaeth statudol, yn 1994 cyhoeddodd yr hen Swyddfa Gymreig arweiniad ar Addysg Grefyddol a Chydaddoli ar ffurf Cylchlythyr 10/94, sy'n cynnwys darpariaethau yn ymwneud â gweithrediad CYSAG.

CYSAG Cyngor Gwynedd

Penderfynwyd ar aelodaeth y CYSAG gan Bwyllgor Addysg Cyngor Gwynedd yn 1996 ac mae'r aelodaeth bresennol fel a ganlyn:

Cristnogion a Chrefyddau Eraill (Grŵp A)

Yr Eglwys Fethodistaidd (1) - disgwyl enwebiad

Yr Annibynwyr (1) – disgwyl enwebiad

Eglwys Bresbyteraidd Cymru (1)

Undeb Bedyddwyr Cymru (1)

Yr Eglwys Gatholig (1)
Yr Eglwys yng Nghymru (1)

Athrawon yn cynrychioli'r Undebau canlynol

ASCL (1)
NAS/UWT (1)
UCAC (1)
NUT (1)
ATL (1) – disgwyl enwebiad

Aelodaeth Aelodau Etholedig (7)

(Ar sail cydbwysedd gwleidyddol)
Plaid Cymru (4)
Annibynnol (3)
(Aelodau ex-officio Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Cyngor)
Nid yw cyfansoddiad y CYSAG wedi ei adolygu ers hynny.

Datblygiadau Diweddar

Mae Dyneiddwyr wedi bod yn awyddus i gael eu cynrychioli ar CYSAGau fel aelodau o Grŵp A. Tra bod nifer yn eu cynnwys fel aelodau cyfetholedig, yr arfer cyffredinol yw peidio â'u caniatáu i fod yn aelodau llawn. Mae hyn ar sail arweiniad yr hyn sydd yn y ddeddfwriaeth a'r dehongliad ac arweiniad a roddir yng Nghylchlythyr 10/94, lle mae paragraff 103 yn darparu:

“Byddai cynnwys cynrychiolwyr systemau cred megis hiwmanistiaeth, nad ydynt yn gyfystyr â chrefydd neu enwad crefyddol, ar ...grŵp A CYSAG, yn groes i'r darpariaethau cyfreithiol y cyfeirir atynt ym mharagraff 102 o'r cylchlythyr”.

Mae'r mater wedi bod yn destun cryn drafod ar lefel genedlaethol gan gynnwys her gyfreithiol gan Humanists UK yn erbyn Cyngor Bro Morgannwg ar y sail bod gwrthodiad i gynnwys dyneiddiwr fel aelod llawn yn groes i Ddeddf Hawliau Dynol a'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

Fel canlyniad, ysgrifennodd Cymdeithas CYSAGau Cymru at Kirsty Williams AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg Llywodraeth Cymru, yn gynharach eleni yn gofyn am gyngor ac arweiniad clir yn wyneb y gwrthdaro yma rhwng dwy gyfundrefn gyfreithiol.

Mewn ymateb, ysgrifennodd at Gyfarwyddwyr Addysg Awdurdodau Lleol ar 3 Mai 2018, yn cadarnhau barn Llywodraeth Cymru, y gellir penodi cynrychiolwyr o systemau cred anghrefyddol i Grŵp A er mwyn sicrhau bod y CYSAG yn adlewyrchu credoau'r cymunedau a wasanaethant yn llawn, ac er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth bresennol. Mae'r llythyr hwn yn benodol yn disodli paragraff 103 Cylchlythyr 10/94 **[Atodiad]**

Mewn perthynas â chredoau anghrefyddol mae'n datgan "...fod yn rhaid i gredoau anghrefyddol a goleddir gan yr unigolyn i'w benodi fod yn gydweddol â chred grefyddol, megis dyneiddiaeth. Er mwyn bod yn "gydweddol", ystyriwn fod yn rhaid i'r credoau anghrefyddol, yn unol â'r gyfraith achosion o dan y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol a Deddf Hawliau Dynol 1998, gyrraedd y lefel angenrheidiol o ran grym, difrifoldeb, cydlyniant a phwysigrwydd i sicrhau diogelwch o dan Hawliau'r Confensiwn.

Derbyniwyd cais gan Ddyneiddwyr Bangor i benodi dyneiddiwr fel aelod llawn o'r CYSAG. Mae arweiniad diweddar Llywodraeth Cymru yn golygu y gall yr awdurdod ystyried y cais **[Atodiad]**

Nid oes adolygiad o aelodaeth CYSAG wedi bod ers 1996, byddai hefyd yn briodol ac amserol felly i ystyried cyfansoddiad y CYSAG yn ei gyfanrwydd.

Ystyriaethau

Bydd nifer y cynrychiolwyr a benodir i Grŵp A i gynrychioli pob enwad neu grefydd sydd angen eu cynrychioli, yn adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yr enwad neu'r grefydd yn yr ardal leol. Mae llythyr 3 Mai 2018 yn egluro:

- mae penodiad yn dibynnu ar farn yr awdurdod lleol perthnasol ynglŷn ag a fyddai cynrychiolydd o'r fath yn helpu i sicrhau bod y traddodiadau perthnasol yn ardal yr awdurdod lleol yn cael eu hadlewyrchu'n briodol yng Ngrŵp A. Yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am benderfynu ar benodiadau, gan ei fod yn y sefyllfa orau i asesu a oes gan CYSAG yr arbenigedd a'r profiad angenrheidiol i gyflawni ei swyddogaeth yn briodol."*

Tystiolaeth

Penderfynwyd ar gyfansoddiad y CYSAG yn 1996 ar sail y wybodaeth ganlynol

Yr Eglwys Gatholig Rufeinig	11.1%
Yr Eglwys yng Nghymru	18.4%
Eglwys Bresbyteraidd Cymru	43.3%
Yr Eglwys Fethodistaidd	5.6%
Undeb yr Annibynwyr	16.3%
Undeb y Bedyddwyr	4.3%
Enwadau Eraill	1%

Y ffigurau diweddaraf sydd gennym yw'r rhai o Gyfrifiad Gwynedd 2011, a cheir crynodeb ohonynt isod. Nid oes categori penodol ar gyfer y Dyneiddwyr yn y sensws isod gallant fod o dan y categorïau *Crefydd arall, Dim crefydd neu Heb nodi crefydd*.

	SIROL	ARFON	DWYFOR	MEIRION
Cristnogaeth	59.5%	55.6%	64.6%	62.3%
Bwdhaeth	0.3%	0.4%	0.3%	0.3%
Hindŵaeth	0.2%	0.3%	0.1%	0.1%
Iddewiaeth	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%
Islam	1.1%	1.9%	0.4%	0.3%
Siciaeth	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Crefydd arall	0.5%	0.5%	0.4%	0.6%
Dim crefydd	29.7%	32.5%	25.8%	27.8%
Heb nodi crefydd	8.6%	8.6%	8.4%	8.6%

4. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 4.1 Cyflwyno'r penderfyniad i'r Pwyllgor CYSAG.
- 4.2 Gweithredu ar y newid i'r Cyfansoddiad yn unol a phenderfyniad y Cabinet.

5. YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWDYD CYN ARGYMELL Y PENDERFYNIAD

- 5.1 **Barn Adran Addysg Gwynedd ac Ymgynghorydd Cefnogi Gwelliant (gydag arbenigedd Addysg Grefyddol):**

- Mae'r Adran Addysg yn awyddus i sicrhau bod yr addysg grefyddol a gyflwynir yn ein hysgolion yn adlewyrchu natur y gymdeithas leol a safbwyntiau trigolion Gwynedd. Mae angen adlewyrchu'r gymuned grefyddol amrywiol sydd yng Ngwynedd.
- Byddai'r pwyllgor yn manteisio o glywed lleisiau gwahanol grefyddau yn eu trafodaethau sydd yn greiddiol i gwricwlwm Maes Dysgu Addysg Grefyddol.
- Byddai'n hybu cyswllt rhwng Penaethiaid, Athrawon a Disgyblion â gwahanol gredoau yn uniongyrchol wyneb yn wyneb yn hytrach nag o lyfrau yn unig.
- Byddai'n gyfle i greu pontydd a hybu cymdeithas fwy goddefgar o gredoau amrywiol.
- Mae'r maes llafur cytûn presennol (sy'n seiliedig ar y Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol) yn cyfeirio at yr angen i roi cyfleoedd i'r disgyblion i "dynnu ar eu profiadau eu hunain ac ar amrywiaeth o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol eraill, gan gynnwys disgyblaethau eraill, er mwyn casglu tystiolaeth a datblygu dadleuon priodol" (CA3).
- Mae'r fanyleb bresennol ar gyfer Astudiaethau Crefyddol TGAU yn cyfeirio at yr angen i gyflwyno safbwyntiau anghrefyddol i'r disgyblion. Bydd cael mewnbwn gan Ddyneiddwyr lleol yn sicrhau bod safbwyntiau'r Dyneiddwyr yn cael eu cynrychioli'n gywir yn y gwersi.

5.2 Barn Pwyllgor CYSAG Gwynedd a'r wahodd crefyddau eraill - Byddai'n gyfle i CYSAG Gwynedd fod yn fwy cynhwysol gan gynnwys amrywiaeth ehangach o draddodiadau crefyddol nag sydd gennym ar hyn o bryd a'r manteision o gael yr amrywiaeth ehangach hon wrth ddatblygu cwricwlwm addysg grefyddol sy'n paratoi ein pobl ifanc i fod yn ddinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd.

5.3 Barn Pwyllgor CYSAG Gwynedd a'r wahodd credoau sy'n gydweddol â chred grefyddol - *fod yn rhaid i gredoau anghrefyddol a goledir gan unigolyn i'w benodi fod yn gydweddol a chred grefyddol megis dyneiddiaeth* (yn unol â barn Llywodraeth Cymru), gyda amod fod y credoau anghrefyddol rheini yn cael eu dysgu yn Ysgolion Gwynedd. Cadarnhawyd fod Dyneiddiaeth yn cael ei gyflwyno yn rhai o ysgolion Gwynedd ac felly fod Pwyllgor CYSAG Gwynedd yn gefnogol i gais y Dyneiddwyr am sedd yn Grŵp A

5.3 Cymdeithas CYSAGau Cymru, mae'r Gymdeithas wedi ymholi am arweiniad gan y Gweinidog Addysg sydd yn ei llythyr 03/05/18 yn cadarnhau y gellir penodi cynrychiolwyr o systemau cred anghrefyddol i Grŵp A er mwyn sicrhau bod y CYSAG yn adlewyrchu credoau'r cymunedau a wasanaethant yn llawn, ac er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth bresennol. Mae'r llythyr hwn yn benodol yn disodli paragraff 103 Cylchlythyr 10/94 **[Atodiad]**

5.4 Barn y Swyddogion Statudol:

- Y Swyddog Monitro:** Mae'r Gwasanaeth Cyfreithiol wedi cael mewnbwn i fewn i'r adroddiad ac felly dim pellach i'w ychwanegu o safbwynt priodoldeb
- Y Pennaeth Cyllid:** Dim i'w ychwanegu i'r adroddiad o safbwynt priodoldeb ariannol.

Dogfen Gefndir

Cylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig

Atodiadau Perthnasol i'r Argymhelliad

Llythyr cais Dyneiddwyr Bangor Hydref 2017

Llythyr Kirsty Williams, Llywodraeth Cymru
Ystadegau Crefyddol Cyfrifiad 2011 Gwynedd